

JUSTISDEPARTEMENTET	
28 AUG 2009	
SAKSNR.:	200903639
AVD/KONT/BEH:	LOV/ED/KG
DOK.NR. 4	ARKIVKODE:

Justis- og politidepartementet
Postboks 8005 Dep

0030 OSLO

Deres referanse
200903639 EO
KG/an

Vår referanse (bes oppgitt ved svar)
09/00911-2 /CBR

Dato
26. august 2009

Høringsuttalelse - NOU 2009:9 Lov om offentlige undersøkelseskommissjoner

Det vises til departementets høringsbrev av 26. juni 2009.

Generelle merknader

Datatilsynet er positive til at ordningen med undersøkelseskommissjoner lovreguleres, for å bedre rettsikkerheten til de personer som blir gjenstand for kommisjonsundersøkelser. En regulering vil skape bedre forutberegnlighet, og gi den enkelte klarere rett til kontradiksjon, varsel, innsyn osv. Tilsynet deler imidlertid arbeidsgruppens bekymring for at lovreguleringen gir ordningen en legitimitet som medfører at slike kommissjoner opprettes oftere enn før.

Datatilsynet støtter arbeidsgruppens utgangspunkt, nemlig at offentlige undersøkelser som hovedregel bør skje gjennom *faste etablerte forvaltningsorganer*, som for eksempel tilsyns- og kontrollmyndigheter, og politimyndigheter. Tilsynet peker her særlig på betydningen av at borgerne kan forutberegne hvorvidt *noen* på et senere tidspunkt kan gjennomføre en granskning av deres forhold, og *hvem* det i så fall er.

Arbeidsgruppen foreslår at undersøkelseskommissjoner skal opprettes bare når det fremstår å være den "klart mest hensiktsmessige utredningsformen"¹. Tilsynet savner en mer konkret angivelse av hvilke momenter som bør tillegges vekt ved vurderingen. *Hensiktsmessig* fremstår å være et relativt "svakt" kriterium, særlig dersom det skal gjennomføres undersøkelser på et område som ikke allerede er underlagt et tilsyns eller kontrollorgans myndighetsområde. Tilsynet støtter derfor at slike kommissjoner bare kan opprettes med beslutning av Kongen i statsråd, for å få en så bred og nøytral vurdering som mulig i det enkelte tilfellet.

Tilsynet ser positivt på det ikke foreslås en lovhjemlet *forklaringsplikt* til denne type kommissjoner. En forklaringsplikt vil blant annet uthule lovbestemt taushetsplikt. Det er særlig uheldig når det skjer på en måte som ikke er påregnelig for borgerne, for eksempel når det oppstår forklaringsplikt for opplysninger om forhold som ligger tilbake i tid. Tilsynet viser i

¹ Forslag til § 1

den forbindelse til høringsuttalelsen avgitt i forbindelse med opprettelsen av det såkalte Olsen-utvalget²: Her pekte Datatilsynet det uheldige i å pålegge helsepersonell forklaringsplikt for opplysninger som pasienten har gitt behandler under et annet ”taushetsregime”³. Etter tilsynets vurdering innebar den nye forklaringsplikten for helsepersonellet et brudd på pasientens grunnleggende rett til forutberegnlighet.

Datatilsynet er forøvrig av den oppfatning at loven bør stille uttrykkelige krav til et gyldig *samtykke*, herunder at samtykket må være aktivt, informert og uttrykkelig. Dette kan for eksempel gjøres gjennom en henvisning til personopplysningsloven, som gir klare regler for blant annet hvilken informasjon som skal gis ved innhenting av et samtykke⁴.

Nærmere om forholdet til EUs personvern direktiv og personopplysningsloven

EUs personvern direktiv pålegger norske myndigheter å sikre vern av fysiske personers grunnleggende rettigheter og friheter, ved behandling av personopplysninger. Personopplysningsloven implementerer direktivet i norsk rett.

Den virksomheten som en offentlig undersøkelseskommissjon bedriver vil være berørt av personvern direktivet og personopplysningsloven. Datatilsynet beklager derfor at utvalget ikke har sett nærmere på hvilke krav dette regelverket oppstiller til virksomheten, jf utredningens pkt 12.2. En slik avgrensning i lovforarbeidet kan medføre at det foreslås og etableres nasjonal lovgivning som er i strid med internasjonale forpliktelser. Tilsynet viser i den forbindelse til Utredningsinstruksen⁵ og til veilederen ”Utredning av personvernkonsekvenser”.

Datatilsynet vurderer at deler av det fremlagte lovforslaget vil kunne være i konflikt med direktivet:

Personkretsen

Utvalget foreslår at loven skal etablere rettigheter for ”*de berørte*”, dvs for ”enhver som får sitt forhold undersøkt av kommisjonen”⁶. Dette er avgrenset mot personer og selskaper som involveres i undersøkelsen, uten at utfallet har direkte *betydning for deres posisjon*.

Personvern direktivet og personopplysningsloven gir imidlertid rettigheter til *enhver som er registrert* i forbindelse med en behandling av personopplysninger, jf direktivet. Rettighetene gjelder altså uavhengig av om man direkte får sitt forhold undersøkt, og derved er å anse som berørt. Personkretsen etter lovforslaget er således snevrere enn det direktivet og personopplysningsloven gir anvisning på.

² Forslag om nye bestemmelser i lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern, HOD april 2009

³ Datatilsynets saksnr 2009/00603

⁴ Personopplysningslovens §§ 19 og 20

⁵ FOR-2000-02-28-108 (FAD)

⁶ Utkast til § 7

Særlig om rett til informasjon

Utvalget foreslår at den berørte skal ha rett til informasjon ”av betydning for eget forhold”. Det innebærer at den berørte ikke får rett til innsyn i ”opplysninger som kommisjonen ikke tillegger betydning i undersøkelsen”⁷. Det er således opplysningenes *relevans*, som blir avgjørende for innsynsretten etter lovforslaget.

Personverndirektivet pålegger imidlertid myndighetene å sikre innsyn i *opplysninger om vedkommende*, jf artikkel 12 og personopplysningslovens kapittel 3. Etter direktivet og personopplysningsloven er det uten betydning for innsynsretten hvorvidt opplysningene er å anse som relevante eller ikke. De opplysningene man skal gis innsyn i er således mer begrenset etter forslaget, enn det direktivet og personopplysningsloven gir anvisning på.

Lovforslaget må *harmoniseres* med personverndirektivet. Det skal i den forbindelse nevnes at personverndirektivet angir en minstestandard for nasjonal lovgivning. Ved en motstridssituasjon, hvor det nasjonale regelverket gir et *svakere vern* enn det direktivet gir anvisning på, vil direktivet kunne sette til side den nasjonale lovgivningen.

Endelig vil Datatilsynet bemerke at personverndirektivet også oppstiller visse *grunnkrav* til behandlingen av personopplysninger, jf direktivets kapittel 2. Blant annet oppstilles det et krav om at opplysningene som behandles skal være adekvate, relevante og ikke for omfattende i forhold til det formålet de skal behandles for, jf artikkel 6 litra c. Opplysninger som ikke er relevante, såkalt *overskuddsinformasjon*, skal derfor som hovedregel slettes, jf personopplysningslovens § 11 jf § 28.

Med hilsen

Georg Apenes
direktør

Cecilie L. B. Rønnevik
seniorrådgiver

Kopi: Fornyings- og Administrasjonsdepartementet, v/Statsforvaltningsavdelingen,
Pb 8004 Dep, 0030 Oslo

⁷ pkt. 27.3.3.2, annet avsnitt